

Handlingsplan för friluftsliv i Kalmar kommun

Foto: Susanne Carlsson

Foto: Jan Magnusson

Kalmar kommuns flygfoto

Foto: Jonas Lindström

Handlingsplan för friluftsliv

Innehåll

UPPDRAGET	2
BAKGRUND	4
Regeringsuppdrag och nationella friluftslivspolitiska mål.....	4
Kommunens mål och ambitioner för friluftsliv.....	4
PRIORITERING	6
Geografiskt	6
Tematiskt	6
RESURSBEHOV FÖR GENOMFÖRANDE	7
Ansvar och samordning	7
Investeringar och driftmedel.....	7
Partnerskap/föreningsliv	7
Långsiktigt säkerställa och utveckla friluftsområden.....	8
ÅTGÄRDER OCH GENOMFÖRANDEPLAN	9
Åtgärdslistans upplägg	9
Mål 1. Tillgänglig natur för alla	10
Mål 2. Starkt engagemang och samverkan.....	11
Mål 3. Allemansrätten	11
Mål 4. Tillgång till attraktiv natur för friluftsliv.....	12
Mål 5. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	13
Mål 6. Skyddade områden som resurs för friluftslivet	13
Mål 7. Ett rikt friluftsliv i skolan.....	14
Mål 8. Friluftsliv för god folkhälsa	14
Mål 9. God kunskap om friluftslivet	15

Läsanvisning för Friluftsprogrammet olika delar

Friluftsprogram Del I

Innehåller bakgrund, kommunens ambitioner, mål och strategier samt ansvarsfördelning och regelverk. *Del 1 vänder sig främst till myndigheter som beslutsunderlag.*

Friluftsprogram Del II

Beskriver områden som är attraktiva för friluftsliv och friluftaktiviteter, övergripande analys och prioriterade frågor. Till varje område och tema hör en karta. *Del 2 vänder sig både till planerare och till allmänhet som information och inspiration till besöksmål för friluftsliv.*

Handlingsplan för friluftsliv

Handlingsplanen beskriver ansvarsfördelning, prioritering och åtgärdslista för genomförande. *Handlingsplanen vänder sig till kommunens nämnder, förvaltningar och bolag som beslutsunderlag.*
Bilaga 1. Utdrag ur Friluftsprogrammet inventering och analys av behov

UPPDRAGET

Beställare

Uppdraget att ta fram en handlingsplan för friluftsliv finns som del i Friluftsprogram för Kalmar kommun, antaget av kommunfullmäktige 2020-04-27. Kultur- och fritidsnämnden antog 2020-03-26 ett kultur- och fritidspolitiskt program för perioden 2020-2023. Där står att förvaltningen ska ta fram handlingsplan för friluftsprogrammet.

Syfte och omfattning

Det övergripande syftet med en handlingsplan för friluftsliv är att beskriva ansvarsfördelning, förslag till prioritering för genomförande samt bedömt resursbehov för att utveckla det rörliga friluftslivet. Handlingsplanen ska möjliggöra långsiktighet i arbetet, underlätta samverkan och ge en samlad bild av målen fram till 2030. Handlingsplanen ska aktualiseras var tredje år inför kommunens budgetbeslut med treårigt perspektiv.

Handlingsplanen ska:

- omfatta hela Kalmar kommun och ha sin utgångspunkt ur inventering och analys i Program för Friluftsliv, Kalmar kommun.
- innefatta strategier, prioriteringar, ansvarsfördelning och bedömd tidsplan samt övergripande resursbehov för genomförande och utveckling av friluftslivet inom hela Kalmar kommun.
- tydliggöra ansvarsfördelning mellan berörda kommunala nämnder och bolag samt redovisa kommunens behov av samverkan med föreningar, organisationer och andra externa parter.
- antas av kommunfullmäktige, vara förankrad i berörda kommunala verksamheter/bolag och ligga till grund för kommande beslut som rör friluftslivet.

Aktiviteter som berör Kalmar kommun som organisation eller utövas på kommunal mark betecknas med KN (kommun) i handlingsplanen. För aktiviteter där kommunen inte har rådighet och främst kan påverka genom rådgivning och samverkan används beteckningen RÅD (rådgivning).

Genomförande, styrning och uppföljning

I kultur- och fritidspolitiska programmet för 2020-2023 står att kultur- och fritidsförvaltningen ska ta fram handlingsplan för friluftsprogrammet samt följande beskrivning:

"Friluftsliv är viktigt för både hälsa, välbefinnande och naturförståelse. Naturen ska vara tillgänglig för alla, allemansrätten är en unik möjlighet för alla att röra sig fritt i naturen. Med utgångspunkt från nationella mål för friluftspolitiken ska vi utveckla och tillgängliggöra förutsättningarna för ett bra friluftsliv i Kalmar kommun. Vi ska upplevas som en attraktiv friluftskommun med stort utbud och hög tillgänglighet för såväl invånare som besökare. Friluftslivsarbetet ska bidra till livsqualitet och bättre folkhälsa, ökad tillgänglighet och trygghet samt öka kommunens attraktivitet."

I det av kommunfullmäktige antagna friluftsprogrammet för Kalmar kommun finns mål för friluftslivet där de flesta av kommunens förvaltningar och bolag berörs av något mål men har olika stora möjligheter att bidra till att målen uppfylls. Aktiviteterna pekar på en eller flera förvaltningar och bolag som har ansvar för genomförandet. De läggs in årligen i ordinarie styrning, exempelvis verksamhetsplaner. Förslag till prioritering av åtgärder bereds av friluftsutvecklare och handlingsplanens styrgrupp. I samband med prioritering ska det vara tydligt vem som ansvarar för att säkerställa finansiering av de åtgärder som ska genomföras och att det avsätts resurser för drift. Uppföljning av mål och aktiviteter sker genom ordinarie uppföljning av kommunens verksamhetsplaner med budget.

Finansiering av åtgärder

Resurser hanteras i ordinarie verksamheters budget, i investeringsbudget eller genom externa medel. Vilken finansiering som är aktuell beror på aktivitetens karaktär. Där aktiviteten handlar om att successivt utveckla kommunens verksamhet sker finansiering inom ram alternativt så åskas medel inom ordinarie budgetprocess. Externfinansiering ska sökas där det är möjligt. Medel för medfinansiering kan sökas hos Kalmar kommuns nämnder som berörs av åtgärden. I samband med prioritering behövs en tids- och prioriteringsplan för det som ska åtgärdas och underhållas och att det är tydligt vem som ansvarar för att säkerställa finansiering av detta.

Metod

Förslag till handlingsplan tar sin utgångspunkt i det nyligen antagna friluftsprogrammet som förankrats väl i kommunens organisation och med föreningsliv och allmänhet. Handlingsplanen är framtagen i dialog med tjänstepersoner inom de sakområden som ingår. Exempel från andra kommuner har inhämtats och till del gett inspiration till arbetet. Exempelvis från Västerås, Örebro, Karlstad, Linköping, Skåne, Växjö.

Projektorganisation

Projektledare

Friluftsutvecklare, kultur- och fritidsförvaltningen

Styrgrupp

Förvaltningschefer kommunledningskontoret, kultur- och fritidsförvaltningen, samhällsbyggnadskontoret och serviceförvaltningen. Efter att handlingsplanen har antagits kan styrgruppen kompletteras med turismchef från Destination Kalmar AB.

Arbetsgrupp

Handläggare från KoF (friluftsliv), KLK (strateg, exploatering, landskap), SBK (plan, natur) samt SF (produktion, drift och underhåll)

Referenspersoner från kommunens förvaltningar och bolag under programprocessen

Kultur och fritid (KoF): kultur, idrott

Samhällsbyggnad (SBK): miljö, natur, trafik, planering, kartor/GIS

Service (SF): produktion, drift och underhåll, vattenvård, fiskevård

Kommunledning (KLK): markägo, exploatering, projektledare, landsbygdsutveckling, landskap, projektering, social/ekologisk hållbarhet, hälsoutvecklare, inflyttarlots

Utbildning (UF): verksamhetsutvecklare, utvecklingslärare idrott, hälsa och fritidshem

Omsorg (OF): enhetschef socialt innehåll

Social (SoF: verksamhetsutvecklare

Södermøre kommunal (SöK): kommunalutvecklare

Destination Kalmar AB (DKAB): naturturism/outdoor

Kalmar Vatten AB (KVAB): vattenanläggningar och dämmen

Stensö

Foto: Eva-Lena Larsdötter

Vinterbo naturreservat

Foto: Jan Magnusson

BAKGRUND

Vi vill att fler ska upptäcka möjligheterna att komma ut och njuta av vårt fantastiska natur- och kulturlandskap! I Kalmar kommun finns både kust och skärgård, öppet odlings-, ek- och herrgårdslandskap och skogsbygd. Dessa värden ska lyftas fram i arbetet med att utveckla potentialen för friluftsliv och locka fler att komma ut i vår kommun!

När vi pratar friluftsliv menar vi vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser, utan krav på tävling. Regeringen har beslutat om nya mål för friluftspolitiken och att Sverige ska satsa på friluftsliv eftersom det ger oss hälsa, naturförståelse och bidrar till regional utveckling. Kommunens arbete i frågan handlar om att underlätta, stödja och lyfta fram människors möjligheter att vistas i naturen, bland annat genom förbättrad information om det utbud som finns, bidra till att göra befintliga områden mer tillgängliga och utveckla nya områden för friluftsliv. Kommunen har en nyckelroll för att saker ska hända lokalt. Länsstyrelsen, regionen, kommunen, föreningar och enskilda kan bidra till lokala satsningar

Regeringsuppdrag och nationella friluftslivspolitiska mål

I propositionen Framtidens friluftsliv (*prop. 2009/10:238*) beskriver regeringen inriktningen för friluftspolitiken. År 2011 fick Naturvårdsverket i uppdrag att utveckla och genomföra arbetet för de tio friluftsmålen samt följa upp resultatet tillsammans med en rad andra myndigheter. Boverket, Folkhälsomyndigheten, Tillväxtverket, Skolverket och Skogsstyrelsen har eget eller delat ansvar för de enskilda målen genomförande och uppföljning. Utöver dem finns ytterligare ett tiotal myndigheter med delansvar som ska bidra i genomförande och uppföljning. Resultatet går att läsa om i Naturvårdsverkets rapport, Friluftsliv för alla (*Rapport 6700, NVV, 2015*). Friluftslivet ger oss hälsa, naturförståelse och regional utveckling. Det är utgångspunkten för följande tio mål för friluftslivspolitiken som regeringen beslutade om i december 2012;

1. Tillgänglig natur för alla
2. Starkt engagemang och samverkan
3. Allemansrätten
4. Tillgång till natur för friluftsliv
5. Attraktiv tätortsnära natur
6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet
8. Ett rikt friluftsliv i skolan
9. Friluftsliv för god folkhälsa
10. God kunskap om friluftslivet

Kommunens mål och ambitioner för friluftsliv

Kalmar kommuns arbete för förbättrade möjligheter till friluftsliv har startat med inventering av vad vi har och vilka utvecklingsmöjligheter som finns. Detta har sammanställts i ett program för att tydligt visa kommunens mål och ambitioner för det rörliga friluftslivet. I det arbetet har kommunen samverkat med bland annat föreningar som har lokalkännedom och stor kunskap om behov och efterfrågan. Programmet omfattar två delar. Del 1 innehåller bakgrund till uppdraget, kommunens ambitioner, mål och strategier, övergripande ansvarsfördelning och regelverk för friluftsliv. Del 2 beskriver områden som är attraktiva för friluftsliv och friluftaktiviteter, övergripande analys och prioriterade frågor. Till varje område och aktivitet hör en karta.

Program för friluftsliv, antogs av kommunfullmäktige 2020-04-27. I det beslutet fastställdes att Kalmar ska upplevas som en attraktiv friluftskommun med stort utbud och hög tillgänglighet för såväl invånare som besökare, med följande ambitioner, strategier och särskilt viktiga målgrupper;

Ambitionerna är ett utvecklat friluftsliv som bidrar till;

- livskvalitet och bättre folkhälsa
- fler och nya utövare
- ökad tillgänglighet och trygghet
- kommunens attraktivitet
- att Kalmar blir Sveriges friluftskommun 2025

Detta kan vi uppnå genom följande övergripande strategier;

- lyfta fram det vi redan har
- sammankoppla naturvärde, naturvård, folkhälsa och friluftsliv
- utveckla friluftsliv med olika karaktär och nya teman
- utveckla friluftsliv som en del i destinationsutvecklingen, naturturism
- utveckla digitala metoder som verktyg för friluftsliv

Utgångspunkten är att friluftsliv ska finnas tillgängligt för alla och genom att stötta ideella organisationer och föreningar nå ut till fler med målet om bättre hälsa och livskvalitet. Särskilt ska följande målgrupper prioriteras:

- Barn och ungdomar
- Äldre
- Personer med funktionsnedsättning
- Nya utövare

I friluftsprogrammet beskrivs att en separat handlingsplan ska tas fram när programmet är antaget. Handlingsplanens syfte är att belysa frågor kring ansvarsfördelning, prioritering och genomförande av insatser som utvecklar förutsättningarna för ett attraktivt friluftsliv i Kalmar kommun.

Fröstorp naturreservat

Foto: Jan Magnusson

PRIORITERING

I friluftsprogrammet del 2 redovisas potential till utveckling både geografiskt och tematiskt i hela kommunen. Det är en gedigen lista med möjligheter där urval behöver göras för vad som ska prioriteras. En övergripande prioritering föreslås utifrån efterfrågan och utökad bredd på utbud enligt följande:

Geografiskt

Hitta utvecklingspotential i de olika landskapskaraktärerna kust och skärgård, det öppna odlings- och herrgårdslandskapet och skogen!

Prioriterade områden som bör säkerställas och skyltas som friluftsområden och som till största delen är **kommunägd mark**, redovisas från norr till söder;

- **Ljungnäs friluftsområde** (Ljungnäs – Törnerum – Getterö). Potential kopplat till skärgård. Utveckla till friluftsområde med potential för Ljungnäs villan, vandring, cykel, ridleder, kanot, bad mm.
- **Norra friluftsstaden** (Värnäs – Snurrom – Horsö). Friluftsområde kopplat till bad/friskvård, golf, dämme, elljusspår, vandringsled, mountainbike mm.
- **Skälby**. Aktivitetsområde, djur, natur och odling, tillgänglighet till viktig målpunkt och mötesplats i centralt stadsläge.
- **Stensö friluftsområde** (Stensö – Långviken – Kalmarsundsparken)
- **Skärgårdsparken** (Södra Utmarken – Kalmar Dämme – Hagbynäs). Länk mellan Södra staden och Stensö med koppling till skärgård. Utveckla till friluftsområde. Vandring, dämmen, cykel, hästar mm.

Utöver ovanstående är även följande områden intressanta att utveckla för friluftsliv men berör **privatägd mark**. Det förutsätter därför intresse från markägarna att utveckla. Områdena redovisas från norr till söder;

- **Skäggenäs/Lindö**. Utvecklingspotential att lyfta fram spännande historia i variationsrik natur. Höjd med vy.
- **Södra staden**. Rekreationsskog och friluftsliv mot Ekö.
- **Kläckeberga/Ljungbyholm/Krankelösa**. Vandra, cykla, rida i kulturlandskap
- **Påryd-Tvärskog**. Spännande skogsmiljöer. Vandra, cykla, rida, klättra, fiska.
- **Ekenäs/Värnanäs/Stufvenäs**. Utveckla friluftsmöjligheter med tema retreat, säl, varv. Kanot, vandra, cykla. Skärgård, strandängar, hagmark och skog.

Tematiskt

Utveckla teman för olika intressegrupper och alla åldrar i hela kommunen!

Teman är inte redovisade i prioriteringsordning nedan:

- Utveckla digital information om utflyktsmål
- Göra vandrings- och cykelleder spännande och lärande
- Rekreation kring dämmen (spångar, fågeltorn, vattenlek...)
- Utveckla vattenkontakt; badplatskaraktärer, fiske, kanot, skridsko
- Utomhusaktiviteter för personer med funktionsnedsättning
- Mountainbike/terrängcykelstigar, aktivitetsområden.
- Ridleder
- Hundrasthågnader

RESURSBEHOV FÖR GENOMFÖRANDE

Ansvar och samordning

En viktig ambition med friluftsprogrammet är att lyfta ämnet till en ny nivå och göra friluftsutövandet mer jämlikt och tillgängligt för alla. Friluftsförslag handlar om barn och äldre, bildning och utbildning, hälsa och välmående, arbete och fritid, samhällsbyggande och kommunens attraktivitet med mera. Alla kommunens nämndverksamheter är på olika sätt berörda men kultur- och fritidsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden samt servicenämnden kan sägas ha ett övergripande ansvar för friluftslivets förutsättningar och samordnande. För att kunna genomföra programmets ambitioner och utvecklingsmöjligheter krävs resursförstärkning.

Natur- och friluftsliv i samverkan

Friluftsförslagen berör flera förvaltningar och bolag inom Kalmar kommuns organisation, vilket kräver dialog och samverkan internt samt tydlighet i roller och ansvarsfördelning. Detta är även en förutsättning för bra dialog med medborgare, föreningar och andra intressenter, för att tillsammans utveckla friluftslivet i kommunen. Friluftsutvecklaren ansvarar för att samordna och utveckla nätverk både inom och utanför kommunens organisation som forum för samverkan med återkommande träffar.

Investeringar och driftmedel

Med ambition att höja nivån på friluftsarbetet krävs ekonomisk förstärkning med långsiktiga investeringar, driftsbudget för friluftsanläggningar och förbättrad tillgänglighet.

Investeringsbudget

Investeringsmedel för friluftsutveckling kan handla om planering av grönstruktur, naturvård, natur, parker, lekplatser, tillgänglighet och satsningar på friluftsanläggningar samt verktyg för information.

Genomförandemedel

Det kan finnas statliga medel att söka för att genomföra satsningar på friluftsprjekt. Eftersom dessa bidrag är beroende av politiska beslut så går det inte att räkna med att det alltid finns sådana möjligheter. Här nämns några exempel;

- Naturvårdsverket, LONA-bidrag för friluftssatsningar.
- Skogsstyrelsen kan koppla friluftsåtgärder till Gröna-jobb och kulturlandskap.
- Jordbruksverket - för infrastruktur kopplat till rekreation för vandrings- och cykelleder, bad- och lekplatser samt knyta till turism.
- Boverket - förbättra tillgänglighet, trygghet, barnperspektiv, integration etc.
- Kulturmiljövårdsbidrag kan sökas hos länsstyrelsen.

Partnerskap/föreningsliv

Även föreningar kan söka medel för att genomföra projekt, självständigt eller genom samansökan med kommunen. Exempel på sådana möjligheter som funnits;

- IOP, Idéburet offentligt partnerskap/föreningstjänster
- Riksförbundet Hjärt-lung (Hälsans stig-bidrag)
- Smålandsidrotten
- Arvsfonden
- Kampradstiftelsen (projekt för äldre)
- Bygdepeng, "Landsbygdsmiljon", 1 miljon/år för investeringar
- Lokal Utveckling Kalmar Öland (LUKÖ-gruppen)
- EU-bidrag
- SKR
- Stiftelsen Skogssällskapet (Forskning, integrationsprojekt, etc)

Idéer att göra i samverkan med olika intressenter

Inventera och utveckla:

- Befintliga friluftsområdets åtgärdsbehov
- Ny intressant mark för friluftsområden. Behov av avtal eller markförvärv.
- Områden för terrängcykling/mountainbike
- Ridleder i hästtäta områden
- Platser för hundrasthågnader
- Leder med lokala slingor, natur- och kulturvandringar

Informera och kunskapspridning:

- Utveckla digital information och naturvägledning
- Förbättra kartor, skyltning, enhetliga skyltar, trycksaker
- Inspirationsmöten i föreningar och byalag
- Workshop kring friluftsliv i riktade målgrupper
- Lyft fram karaktärer och något unikt för olika orter
- Hemsida, inspirera, filmer, länkar. Marknadsför geografiskt, koppla till andra evenemang, appar, facebook
- Paketera! Ta fram utflyktsguide, genomför naturguidningar mm

Långsiktigt säkerställa och utveckla friluftsområden

För att säkerställa några friluftsområden och genomföra intentionerna i kommunens översiktsplan, grönstrukturplan och ambitioner om ett utvecklat friluftsliv krävs till delar ett visst markförvärv och andra former av säkerställande och investeringar. Exempel på prioriterade områden som bör säkerställas och skyltas som friluftsområde;

- 1) Ljungnäs friluftsområde (Ljungnäs – Törnerum – Getterö)
- 2) Norra friluftsstaden (Snurrom – Värnsnäs – Horsö)
- 3) Skälby (aktivitetsområde, djur, natur och odling)
- 4) Stensö friluftsområde (Stensö – Långviken – Kalmarsundsparken)
- 5) Skärgårdsparken (Södra Utmarken – Kalmar Dämme – Hagbynäs)

Största delen av ovanstående förslag till friluftsområden är kommunägd mark. Vid förvärv av exploateringsmark bör alltid en bedömning göras av friluftslivets behov.

Vissa frågor som hämmar friluftslivet kan åtgärdas på ett enkelt sätt men för några krävs det stora resurser. Det kan handla om att komma över barriärer, förbättra tillgänglighet eller behov av markåtgärder. Det är rimligt att friluftslivets behov är en del av planeringsförutsättningarna när stora omvandlingar av infrastruktur eller ny exploatering är aktuellt av andra orsaker. Några konkreta exempel på det är;

- planerad omvandling av *området vid Snurrom/Värnsnäs*, där den huvudsakliga drivkraften är att bygga nya bostads- och verksamhetskvarter samt ny bad- och friskvårdsanläggning. För att få en attraktiv stadsdel och boendemiljö ska det samtidigt skapas målpunkter för rekreation och gröna stråk för att knyta ihop angränsande stadsdelar till kusten och omgivande naturområden.
- *området kring Kalmar dämme och de gamla deponierna* som kan utvecklas till ett attraktivt friluftsområde med sitt stadsnära läge och gröna koppling mellan Södra staden och Stensö. Våtmarksanläggningar behöver kompletteras samt deponier och upp- lag behöver åtgärdas av miljöskäl. Dessa åtgärder kan tillskapa värden för friluftslivsaktiviteter och tillsammans med andra åtgärder utvecklas till en *skärgårdspark*.

ÅTGÄRDER OCH GENOMFÖRANDEPLAN

I Program för friluftsliv för Kalmar kommun, antaget av KF 20-04-27, anges kommunens frilufts mål. Frilufts målen syftar till att skapa en tydlig friluftspolitik för Kalmar kommun, med utgångspunkt i de nationella frilufts målen och är utgångspunkt för föreslagen åtgärdslista. Mer information om målen finns i Program för friluftsliv, del 1.

Åtgärdslistans upplägg

- ❖ Förslagen betyder inte att kommunen ska genomföra allt. Det kan vara föreningar, enskilda markägare eller andra intressenter som genomför utvecklingsförslag där kommunen eller annan markägare ställt sig positiv till åtgärden. Det kan också ske i samverkan.
- ❖ Kommunen kan i en del fall bidra med planering, information, skyltunderlag, samverkan, evenemang och genomförande.

Det kan behövas särskilda aktivitetsplaner för stora aktiviteter och åtgärder som tydliggör ansvar, metod, tidplan, budget, utvärdering och godkänns av berörda nämnder.

Förklaring till beteckningar för genomförande och budget i åtgärdslistan:

KN=Koncern= kommunen genomför, berör alla nämnder/förvaltningar/bolag.

Förvaltningar förankrar med berörda nämnder. Olika förvaltningar/bolags delansvar;

KLK, SBK, KoF, SF, UF, OF, SöK, DKAB, KVAB

RÅD= Kommunen rådgivare/samverkar med annan ägare/förening

V=inom ordinarie verksamhetsbudget. **I**=krävs investeringsbudget. **E**=krävs externa medel

√ = Finns redan avsatt investeringsbudget

Om inget annat anges i åtgärdslistan så ansvarar generellt följande avseende friluftsfrågor:

- Kultur och fritidsförvaltningen för information, samordning samt att driva utveckling
- Serviceförvaltningen för drift av friluftsanläggningar
- Samhällsbyggnadskontoret för planering av markanvändning och kartor/GIS
- Kommunledningskontoret för avtal, landsbygdsutveckling, projektering

Det finns mycket man kan göra för att utveckla friluftslivet. Vissa saker är så enkla att man kan börja på en gång. Andra är mer omfattande och kräver både investeringar och beslut från högre instans. Handlingsplanen är indelad utifrån de nio antagna frilufts målen, där var och en belyser åtgärder som ska verka för att målet uppnås. I varje mål pekas åtgärder i nivå 1, 2 och 3 ut. Nivåerna är baserade på genomförandets svårighetsgrad och kostnader men rangordnas inte i lista inom vardera mål. Varje nämnd och förvaltning ska arbeta aktivt, målinriktat och ansvarstagande för att följa planen. I samband med prioritering ska det vara tydligt vem som ansvarar för finansiering av de åtgärder som ska genomföras och avsättas resurser för drift.

Nivå 1. Åtgärder som kan ske med enkla medel och till låg kostnad. Kostnader hanteras i ordinarie verksamhet och budgetprocess. **Bedömda kostnader 10 000 – 100 000 kr**

Nivå 2. Åtgärder som tar längre tid att genomföra, med högre kostnader som kräver planering och framförhållning. Respektive förvaltning ansvarar för att i ordinarie budgetprocess peka ut möjligheter som finns. Detta är ett långsiktigt arbete, varav något kan göras direkt medan annat genomförs på sikt. Åtgärder kan påskyndas genom politiska beslut och investeringsmedel. **Bedömda kostnader 100 000 – 1 miljon kr**

Nivå 3. Åtgärder som kräver bred samverkan mellan förvaltningar och andra verksamheter. Här krävs det större resurser och ekonomiska insatser vilket kan kräva externa medel förutom politiska investeringsbeslut för att genomföra. **Bedömda kostnader 1 miljon – 5 miljoner kr**

Mål 1. Tillgänglig natur för alla

I Kalmar kommun ska det finnas goda möjligheter att utöva friluftsliv för människor på lika villkor. Det ska vara lätt att hitta information och att nå områden för friluftsliv med något att erbjuda för alla, både i stad och på landsbygd. Mötesplatser ska skapas för olika intressen och med ökad integration som mål.

Strategier

- Kommunen ska arbeta för fysisk tillgänglighet, underhåll och planering
- Skapa, bevara och utveckla tillgänglig tätortsnära natur så att det finns inom max 300 meters avstånd från bostäder, förskolor och skolor.
- Skapa mötesplatser för olika intressen och med ökad integration som mål
- Utveckla informationskanaler för en bred målgrupp om det utbud som finns
- Tydliggör skyltning

Åtgärd	Tidplan	Ansvar genomföra/ drift	Budget/ kostnad genomföra/ drift
Tillgängliggöra friluftsområden så att alla kan ta del av naturen (kommunal mark). a) <i>Stensjö</i> - skyltar, motionsspår, parkering, toalett, grillplats, vindskydd, information/språk b) <i>Svinö</i> - skyltar, information/språk c) <i>Värnsås</i> – skyltar, stigcykling, grillplatser, parkering, information/språk d) <i>Skälby</i> - skyltar, parkering, belysning, info/språk	2020-21 2023-25 2021-23 2021-22	KoF, KLK, SBK, SF	V+I(+E)
Tillämpa strategin "Tillträde till samhället" Universell utformning som utgångspunkt vid ny-/ombyggnad av anläggning	löpande	Koncernen Räkna m merkostnad	V I
Information om områdets tillgänglighetsnivå - Inventera befintliga friluftsområden - Komplettera i informationsforum	2021-24	KLK, KoF, SBK, Sök	V
Utveckla digital information om friluftsliv Digitalisera friluftsprogrammens information och koppla till handläggarkartan Utveckla digitalt verktyg + app, ex Naturkartan.	2021-23	KoF, SBK, DKAB	V I (+E)
Förbättra tillgänglighet och skyltning till leder, naturområden och olika teman i samverkan m markägare och föreningar: - Grillplatser Öka antal, kvalitet och säkerhet - Vindskydd ny vid 3 stora målpunkter - Stigcykling . Skylta minst 1 längre slinga - Ridled Anlägg+skylta i minst 1 av områdena <i>Svenskenabben, Törnerum, eller Rinkaby/Smedby/Hagbynäs</i> - Toalett Anlägg vid minst 3 stora målpunkter - Kanot Anlägg minst 1 angöringsplats stadskaj - Odling/koloni . Utse minst 1 nytt område - Hundrastgård . Anlägg minst 3 hägnader	2021-30 2021-23 2022-25 2021-25 2021-23 2020-30 2021-23 2021-30 2020-22	KoF, KLK, SF, Sök, DKAB + RÅD	V+I
Ta fram information om besöksmål/leder i olika kulturlandskap, stad, kust, skog. Minst 1 material/3 år, i någon av miljöerna.	löpande 2020-30	KoF, KLK, Sök, DKAB + RÅD, landsbygdsutv	V, I
Informera om friluftsliv gnm föreningar, event mm. Utföra minst 1 naturguidning/år.	löpande	KoF, SBK, KLK, Sök, DKAB	V
Sök genomförandemedel till minst 1 projekt/år som bidrar att tillgängliggöra friluftsliv.	löpande	KoF	V
Anordna helgbuss och föreningsdagar till friluftsområden för dem som inte är bilburna. Minst 1 utflykt under Friluftslivets år 2021	Koppla till projekt. 2021	KoF, Sök, KLK, DKAB + RÅD	(I, E) V

Mål 2. Starkt engagemang och samverkan

Föreningar, företag, privatpersoner och myndigheter ska samverka för att ge människor möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv.

Strategier

- Kommunen ska arbeta för ökad samverkan med olika organisationer för att utveckla friluftslivet.
- Kommunen ska vara positiv till förslag från organisationer och privatpersoner som vill förbättra möjligheterna till friluftsliv.
- Utveckla samarbete kring friluftsförfrågor mellan de kommunala förvaltningarna.
- Utveckla samverkan med koppling mellan kulturmiljö, naturvård och friluftsliv

Åtgärd	Tidplan	Ansvar genomföra / drift	Budget/ kostnad genomföra/ drift
Samverka natur- och friluftsförfrågor löpande Interträff minst 4ggr/år. Exterträff minst 1 ggr/år.	Startar 2021	KoF, KLK, SBK, SF, SöK + RÅD	V ●
Delta och samverka i evenemang med tema friluftsliv och hållbar utveckling.	Löpande koppla till event	KoF	V ●
Ha kontakt/fältbesök med föreningar för nulägesbild och utvecklingspotential. Bidra till minst 1 aktivitet alt utvecklingsprojekt/år	löpande	KoF, SöK, KLK +RÅD	V ●

Mål 3. Allemansrätten

Allemansrätten ska värnas och respekteras. Information om vad den innebär ska finnas lättillgänglig.

Strategier

- Kommunen ska sprida information om allemansrätt, rättigheter och skyldigheter.

Åtgärd	Tidplan	Ansvar genomföra / drift	Budget/ kostnad genomföra/ drift
Webbinformation om allemansrätt	2021	SBK, KoF, DKAB	V ●
Skyltinformation om allemansrätt (i samband med att nya skyltar tas fram)	löpande	KoF, SF, SöK	V ●
Utveckla information om vilka naturreservat som är tillåtna för naturcamping	2021-23	KoF, DKAB	V ●

Vy över Västra sjön från kullarna i Skärgårdsparken.

Foto: Jan Magnusson

Mål 4. Tillgång till attraktiv natur för friluftsliv

Det ska finnas god tillgång till attraktiv natur för friluftsliv i hela kommunen.

Strategier

- Ta fram planeringsunderlag så att mark- och vattenområden kan pekats ut för friluftsliv i hela kommunen i en översiktsplan.
- Säkerställa att det finns god tillgång till attraktiv natur för friluftsliv och att tätortsnära natur finns inom max 300 meter från bostäder och skolor för vardagsliv.
- Utveckla områden med stor betydelse för friluftsliv.
- Underhålla och sköta kommunägd natur, skog- och jordbruksmark så att den erbjuder goda förutsättningar för rekreation och friluftsliv.
- Verka för att säkra friluftsområden och leder genom inköp av mark eller långsiktiga avtal med markägare
- Lyfta fram karaktärerna i vårt natur- och kulturlandskap; kust- och skärgård, stadsnära natur och kultur, herrgårds- och eklandskapet, skogen

Åtgärd	Tidplan	Ansvar genomföra / drift	Budget/ kostnad genomföra/ drift
Säkerställ natur och grönområden för friluftsliv i kommunens fysiska planering I ÖP, dp och exploateringsområden. Natur, parker, grönstråk, naturlek, odling, friluftsanläggningar	Löpande kopplat till planer/expl	KLK, SBK, KoF, SF Investeringar krävs för anläggande/drift	V I, E
Utveckla Skärgårdsparken till skyltat friluftsområde skyltning, stigar, vandring, mtb, ridled, dämme, parkering, toalett, servicebyggnad, information	2021-25 Anläggande parallellt m tekniska anl	KLK, SBK, KoF, SF, DKAB	V, I+E
Utveckla Ljungnäs - Törnerum till skyltat friluftsområde skyltning entréer, vandringsled, stigar, mtb, ridled, vatten/toalettservice, Ljungnäs villan	2021-25 Etappvis anläggande	KLK, SBK, KoF, SF, DKAB	V, I+E beroende på ambitionsnivå?
Utveckla friluftsområden i Snurrom, koppling till Värnsnäs besöksentré/skyltning & parkering, belyst motions-spår Lindsdal-Värnsnäs, naturlek/lekotop, skolskog, mtb, aktivitetspark, Björnö kärr, vatten, toalett, värmestuga	2022-30 Genomförs parallellt m områdets exploatering	KLK, SBK, KoF, SF, DKAB	I(+E)
Avtal med markägare för att utveckla natur- och kulturmiljöer för friluftsliv på privatägd mark för leder och områden. Förutsätter markägares intresse. Ex. på attraktiva områden att utveckla: <ul style="list-style-type: none"> - Skäggenäs Lyft fram historia, höjd, vy. - Södra staden Rekreationsskog mot Ekö. - Kläckeberga - Krankelösa Vandra, cykla, rida i kulturlandskap - Påryd-Tvärskog Spännande skogsmiljö, vandra, cykla, rida, klättra, fiska. - Ekenäs-Värmanäs-Stufvenäs Utveckla retreat, sälar, varv, kanot, vandra, cykla. 	2021-30	KLK, KoF, SöK För all privatägd mark gäller generellt: <u>Avtal gnm KLK</u> <u>Landsbygdsbidrag KLK o Södermöre</u> <u>Externa medel söks gnm KoF</u>	V I(+E) V+E
Inventera mark med potential för friluftsliv eller utvecklat friluftsområde på sikt.	2025-30	KoF, KLK	V
Markförvärv för användning till friluftsliv	2020-30	KLK Strategiska inköp	I
Samverka koncernövergripande med andra projekt och koppla på friluftsliv Ex; ny vandringsled Ljungbyholm, nya dämmen	Löpande kopplat till projekt	Koncernen Genomförande förutsätter investeringar/externa medel	V I + E

Mål 5. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Lyft fram potentialen för friluftsliv i vårt natur- och kulturlandskap i samverkan med lokalt näringsliv, landsbygdsutvecklare och Destination Kalmar för att utveckla det som intressant regionalt besöksmål och möjlighet till landsbygdsutveckling.

Strategier

- Stödja regional tillväxt och landsbygdsutveckling som genererar;
  - Utveckling av vår kust och skärgård som potential för friluftsliv
  - Satsningar för friluftsliv i stadsnära natur och kulturmiljöer
  - Utveckling av utbud i herrgårds- och eklandskapet
  - Satsningar på aktiviteter i skogsbygden

Åtgärd	Tidplan	Ansvar genomföra/ drift	Budget/ kostnad genomföra/ drift
Utveckla besöksnäring koncept naturturism Samverka/stödja näringsliv för insatser, turispaket	löpande	DKAB, KoF, KLK, Sök, SBK + RÅD	V+E ● ●
Möta näringsliv och föreningar för utvecklat friluftsliv i stad och landsbygd; - Delta i bygdemöten - Samverka i landsbygdsprojekt - Samverka i kulturarvsprojekt - Delta i näringslivsmöten, tema friluftsliv - Satsning på bygdepeng	löpande 2021-24 2021-23	KLK, Sök, KoF, DKAB	V ● I ✓ I ✓
Delta i regionala nätverk för att utveckla friluftsliv som hållbar regional besöksnäring, kommunöverskridande vandrings-, cykel-, rid- och vattenleder, kollektivtrafik.	löpande	KoF, DKAB, KLK, Sök Insatser förutsätter investeringar	V ● I, E ●

Mål 6. Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Naturreservat och andra skyddade natur- och kulturmiljöområden ska utgöra en viktig resurs för ett rikt och varierat friluftsliv i Kalmar.

Strategier

- Kommunen ska verka för att ge ett formellt skydd till områden som är särskilt värdefulla för friluftslivet.
- Skyddade områden ska skötas så att de upplevs attraktiva för friluftslivet.

Åtgärd	Tidplan	Ansvar genomföra/ drift	Budget/ kostnad genomföra/ drift
Skydda värdefulla områden för friluftsliv, genom att reglera dem i detaljplaner.	Löpande i samband med dp	KLK, SBK, KoF	V ●
Bilda nya reservat som gynnar friluftsliv - Stensö naturreservat	Klar -21?	SBK	V+E ✓

Foton: Carinna Soares de Sousa

Jan Magnusson

Thomas Eidrup

Mål 7. Ett rikt friluftsliv i skolan

Friluftsliv ska vara en naturlig del av förskola, skola och fritidshemsverksamhet i kommunen. Varje förskola, skola och fritidshem ska ha tillgång till en "skolskog" av god kvalitet inom gångavstånd.

Strategier

- Tillgängliggöra natur för barn och ungdomar.
- Arbeta för att fånga och utveckla barns och ungdomars intresse för natur.
- Verka för att möjliggöra friluftsliv i skolan genom tillgång till närluft av god kvalitet för alla förskolor och grundskolor, oavsett huvudman.
- Utveckla skolans och förskolors tillgång till information om de natur- och friluftsområden som finns i kommunen och deras möjlighet att besöka dem.
- Utveckla en informationsplattform för friluftsliv kopplat till pedagogik för barn.

Åtgärd	Tidplan	Ansvar genomföra / drift	Budget/ kostnad genomföra/ drift
Samverka projekt med skola för olika åldrar. Genomför minst 1 projekt/år. Ex: - Chatta med Linné, Stensö - Friluftslivets år 2021	2020-30 2020 2021	KoF, UF	V (E)
Utse områden för "skolskogar" i samverkan m skolor, markägare, skogsstyrelsen. Alla skolor ska ha tillgång till en skolskog år 2025	2021-25	KLK, UF, SBK, KoF, SöK, SF	V I
Planera och genomför lovaktiviteter för barn och unga, med tema friluftsliv.	löpande	KoF, SöK + RÅD	V
Skapa lekotoper och lekfulla, spännande naturmiljöer för barn	Koppla till projekt/ expl	KLK, SBK, KoF, SF +RÅD	I+E
Inviga ett pedagogiskt besökscentrum , typ Naturens hus	2025-30	KLK, SBK, KoF, SF, DKAB	I+E

Mål 8. Friluftsliv för god folkhälsa

Kommunen ska främja ett aktivt friluftsliv och bidra till ökad livskvalitet och god folkhälsa.

Strategier

- Arbeta förebyggande utifrån folkhälsoaspekten i kommunens friluftslivsarbete.
- Rikta särskilda insatser till målgrupper som har behov av förändrad hälsotrend.
- Främja friluftslivets positiva effekter för rehabilitering vid ohälsa.

Åtgärd	Tidplan	Ansvar genomföra / drift	Budget/ kostnad genomföra/ drift
Samverka kommun och region, folkhälsa, friluftslivsutvecklare, omsorg. Utveckla minst 1 hälsoslinga i anslutning till sjukhus/omsorgsboende	2021-23	KoF, OF, SöK +RÅD Drift ev skyltar SF	V(+E)
Samverka med Vattenråden om friluftslivsaktiviteter för barn/unga . Koppla till projekt	2020-30	KoF, SöK, SF + RÅD	V(+E)
Utveckla nya koncept att locka barn till natur. Ex: - HittaUt - Storymaps, minst 1/vartannat år	2020-21 2021-30	KoF, DKAB, RÅD	V+E
Planera vandringsslingor med olika teman. En ny slinga vartannat år på befintliga stigar	2020-30	KoF, SöK, KLK, SF + RÅD samverka i landsbygdsutveckling	V(+E)
Stötta föreningar som bidrar till folkhälsa genom friluftslivsaktiviteter	Löpande 2020-30	KoF, KLK, SöK + RÅD	V (E)
Anordna naturguidning minst 1ggr/år	2021-30	KoF, SBK, DKAB + RÅD	V

Mål 9. God kunskap om friluftslivet

Kalmar kommun ska ha hög kompetens kring frågor som rör friluftsliv och verka för att kunskap sprids till friluftslivets aktörer.

Strategier

- Utveckla kunskapen om friluftsliv, natur- och kulturturism med mera i kommunen genom omvärldsbevakning, uppföljning och utvärdering.

Åtgärd	Tidplan	Ansvar genomföra / drift	Budget/ kostnad genomföra/ drift
Omvärldsspana för relevant forskning, goda exempel, trender, erfarenhetsutbyte, nätverk	löpande	KoF, DKAB	V ●
Mäta antal besökare i utvalda friluftsområden.	Årligen 2022-30	KoF, DKAB	V ●
Samla in synpunkter regelbundet från föreningar och invånare om kommunens friluftsliv	2023-30	KoF	V ●
Hålla workshop om friluftsliv, sprida kunskap	1 ggr/3 år	KoF	V ●

Krankelösa

Foto: Thomas Eidrup

Program för friluftsliv i Kalmar kommun är framtaget under åren 2018-2019. Handlingsplan 2020-2021.

Projektledare och kontaktperson för program och handlingsplan är Eva-Lena Larsdotter, friluftsutvecklare, Kultur- och fritidsförvaltningen, Kalmar kommun, 0480- 450 611, eva-lena.larsdotter@kalmar.se

Information om friluftsliv har hämtats från Kalmar kommuns databas, olika utredningar som gjorts genom åren samt genom fältbesök och föreningsmedverkan i olika delar av kommunen för att inhämta lokalkännedom. Kartor har tagits fram av Samhällsbyggnadskontoret, Kalmar kommun, 2019.

Lokala Naturvårdssatsningen (LONA)

Processen och programarbetet har medfinansierats genom statsbidrag *Lokala naturvårdssatsningen* som förmedlats av Länsstyrelsen Kalmar län.

